

Zavod Mala Zarja

Zavod za zgodnjo obravnavo otrok in kvalitetno preživljanje prostega časa

Jasna Hostnik, mag. prof. inkl. ped., direktorica Zavoda Mala Zarja

Zavod Mala Zarja je zasebni zavod, katerega področje je delo z otroki s posebnimi potrebami in spodbujanje kvalitetnega preživljanja prostega časa. Zavod je neprofitna organizacija in je bil ustanovljen z namenom nudenja pomoči otrokom in njihovim staršem. Glavna dejavnost zavoda je nudenje individualnih oz. skupinskih specialnopedagoških obravnav, logopedskih obravnav, v bodoče pa tudi psiholoških in fizioterapevtskih obravnav. Poleg izvajanja dodatne strokovne pomoči Zavod Mala Zarja organizira tabore, delavnice, posvetovalnice, srečanja in praznovanja rojstnih dni v gozdni igralnici. S svojo umestitvijo v neokrnjeno naravo nudi možnosti za delo v naravnem okolju, ki je edinstven pogoj za sproščujoče terapevtsko in strokovno specialnopedagoško delo, kar je tudi posebnost zavoda.

Zakaj Zavod Mala Zarja?

Ime zavoda ima svojo zgodbo, ki temelji na njegovem poslanstvu. Beseda zarja ima v SSKJ več pomenov. Izpostavljena sta dva: iti v nove boljše čase in pri-
našanje obdobja znanja. Spominja nas na življenje. S svojim jutranjim vstajenjem ali večernim bledenjem ponazarja vzpone in padce, rojstvo in minljivost. S svojo rdečkasto svetlobo na nebu vzbuja upanje, toplino, veselje. Prav to pa je tudi poslanstvo zavoda: pomagati, vzpodbujati, krepiti, razvijati kompetence, potrebne za nadaljnje življenje. Beseda mala ponazarja otroka in naš občutek majhnosti ter fizične,

predvsem pa osebnostne rasti. Slikovni simbol Zavoda Mala Zarja predstavlja majhno, veselo deklico Zarjo, ki steguje roke proti soncu s srcem, simbolom upanja in ljubezni, ki ga lahko prejema ali daje.

Zavod Mala Zarja je produkt dolgoletnih izkušenj z delom z otroki in njihovimi starši. Skozi 15-letno prakso smo imeli priložnost spremljati problematiko odrasčajočih otrok, pojavljanje posebnih potreb, primanjkljajev, stisk otrok, staršev in pedagoških delavcev. Število otrok s posebnimi potrebami naglo narašča. Obremenjeni otroci, obupani starši, zaskrbljeni pedagogi in zdravniki. Takšne prihodnosti si zagotovo ne želi nihče. Dolge čakalne dobe na diagnosticiranje in kasnejše obravnave lahko vplivajo na zamujanje optimalnega področja razvoja pri otroku. Ravno to pa so tudi razlogi za ustanovitev zavoda, ki bi vsaj delno razbremenil prepolne čakalnice in dolge čakalne dobe. Zavod Mala Zarja deluje kot zasebna ustanova z multidisciplinarnim timom, ki ga sestavljajo inkluzivni pedagog, specialni pedagog, logoped, likovnik, v bodoče pa načrtujemo tudi sodelovanje s psihologom, družinskim terapevtom in fizioterapevtom. Sodelovanje s takšnim spektrom strokovnjakov bo velika pridobitev, ki bo omogočala celostno obravnavo na enem mestu.

Ob sprejetju Zakona o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami (ZOPOPP) se je pojavilo mnogo vprašanj. Vse od organizacije centrov za obravnavo otrok do začetka postopka in obravnav. Celotno zgodbo spremljamo tudi skozi lastne izkušnje. Celostna zgodnja obravnava otrok s posebnimi potrebami in otrok z rizičnimi dejavniki v predšolskem obdobju obsega obravnavo otroka in njegove družine v predšolskem obdobju z namenom, da se zagotovi in spodbudi otrokov razvoj, okrepi zmogljivost družine ter spodbudi socialna vključenost družine in otroka. Prej kot je družina vključena v sistem pomoči, večje so možnosti za boljši napredek.

Umetniško drevo

Pomen zgodnje obravnave otrok

Razvoj možganov je najintenzivnejši v prvih letih življenja, ko se nevronska mreža razvija in oblikuje. Histro nastajanja in število nastalih povezav med nevroni je neprimerno večja do otrokovega sedmega leta starosti kot kasneje. Dozorevanje možganov je dokončano do četrtega oziroma petega leta starosti, ko se vzpostavi 50 %, do sedmega leta 75 % in do dvanajstega leta 95 % povezav med živčnimi celicami v možganih. Neaktivni nevroni odmrejo, neaktivne poti pa se izgubijo za vedno. Če ni stimulacij, je število nevronskih povezav manjše, kar povzroča redkejšo nevronska mrežo in zmanjšanje intelektualnih sposobnosti. Obdobje zgodnjega otroštva lahko pojmuje kot kritično obdobje za razvoj velike večine spretnosti, veščin in znanj, ki so ključne za življenje. Otroški možgani imajo svoje kritično obdobje, ko je učenje najbolj intenzivno. Zamujeno učenje v času kritičnega obdobja izredno težko nadomestimo, zato je zelo pomembno, da je otrok čim prej deležen premišljenih, kakovostnih in pestrih izkušenj. Ob dobrem opazovanju in uporabi strokovnega znanja hitro lahko opazimo, da z otrokom nekaj ni v redu.

Senzorika – igra s peskom in svetlobo

Govorimo o t. i. odstopanjih v razvoju. Vsak otrok ima svojo individualno krivuljo razvoja, slediti pa moramo tudi mejnikom razvoja, ki predstavljajo orientacijo. Ravno zaradi tega je zelo pomembno, da težave čim prej prepoznamo in jih začnemo odpravljati, dokler v otroku še ne povzročajo večjih stisk in občutka neuspeha. Ko se določeni vzorci utrdijo, je njihovo odpravljanje dolgotrajnejše in težavnejše, zato jih moramo čim prej omejiti ali odpraviti. Kadar otroke razvojne težave na določenem področju niso ustrezno obravnavane, lahko ovirajo razvoj drugih področij in tako vplivajo na pojav novih težav.

Cilji in dejavnosti Zavoda Mala Zarja

Cilji Zavoda Mala Zarja so zasnovani na podlagi Zakona o celostni obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami, ki v 2. členu kot cilje in načela določa:

- zagotavljanje največje koristi otroka in pospešitev razvoja otroka ter zmanjšanje možnosti za razvoj trajnih posebnih potreb,
- zagotavljanje vseh informacij za starše, rejnike oziroma zakonite zastopnike (v nadaljnjem besedilu: starši),

Razvrščanje

- zgodnje prepoznavanje otrok s posebnimi potrebami in otrok z rizičnimi dejavniki,
- zagotavljanje psihosocialne pomoči staršem ob rojstvu otroka, v zdravstvenih ustanovah, v vrtcih ter v predšolskih oddelkih v okviru zavodov za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami in socialnovarstvenih zavodov,
- zagotavljanje strokovne ocene otrokovih zmožnosti in posebnih potreb,
- individualizirani pristop pomoči otroku in družini,
- sodelovanje strokovnjakov in staršev pri izdelavi individualnega načrta pomoči družini,
- zagotavljanje celovite zdravstvene oskrbe otroka,
- zagotavljanje celovite in koordinirane pomoči otroku in družini,
- avtonomnost, strokovnost in odgovornost strokovnih delavcev, ki delajo z otrokom in družino;
- informiranost staršev o otrokovih obravnavah in napredku ter utrjevanje samozavesti staršev, sooblikovanje njihove aktivne vloge, s tem pa povečanje zmogljivosti družin pri skrbi za otroka,
- ozaveščanje strokovne in najširše javnosti o nujnosti celostne zgodnje obravnave predšolskih otrok.

Dejavnosti

Glavni dejavnosti zavoda sta nudenje dodatne strokovne pomoči, v okviru katere se nudi specialnopedagoške obravnave in svetovanja, ter omogočanje kvalitetnejšega preživljanja prostega časa družinam. Druge dejavnosti zavoda so še:

- vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami,
- predšolska vzgoja in izobraževanje otrok,
- svetovanje,
- dnevno varstvo otrok (tudi otrok s posebnimi potrebami),
- organiziranje taborov v naravi,

Praznovanje gozdnih rojstnih dni

- praznovanja rojstnih dni v gozdni igralnici,
- organiziranje in izvajanje strokovnih izletov s tematiko izobraževalne narave,
- organiziranje in izvajanje krajši sprehodov v naravo na določene teme,
- izvajanje gozdne pedagogike,
- poučevanje raznih spretnosti, inštruiranje in pomoč pri učenju,
- organiziranje in izvajanje različnih delavnic za otroke (gozdne igre, kmečke igre, kulinarčne delavnice, likovne delavnice ...),
- organiziranje in izvajanje delavnic za odrasle,
- organiziranje srečanj in razstav,
- organiziranje znanstvenih in strokovnih srečanj, seminarjev in podobno,
- sodelovanje z drugimi subjekti, katerih dejavnost je pomembna za uresničevanje poslanstva zavoda.

Dodatna strokovna pomoč in specialnopedagoške obravnave

Za mnoge starše lahko spoznanje, da so pri njegovem otroku opažena odstopanja v razvoju, primerjamo s potjo v neznanu. Pojavijo se vprašanja in dileme: zakaj, kam in kako naprej. Pogosto se zgodi, da se s temi vprašanji ukvarja starš sam, saj je pomoč prioritarno usmerjena v otroka. Starši tako ostanejo nepomirjeni, v dvomih in predvsem s premalo znanja, kako z otrokom in posledično s celo družino funkcionirati. Dodatna strokovna pomoč v Zavodu Mala Zarja vključuje uvodni razgovor, diagnosticiranje, individualno pomoč, skupinsko pomoč, svetovanje, poročilo in pomoč pri pridobivanju mnenja oz. odločbe Zavoda Republike Slovenije za šolstvo. Pomoč je namenjena celi družini.

Specialnopedagoške obravnave v našem zavodu zajemajo različna področja dela: delo z otroki s spektrom avtističnih motenj, delo z otroki z govornimi in jezikovnimi težavami, z gluhi in naglušnimi, s slepimi in slabovidnimi, z otroki s čustveno vedenjskimi

Gozdni rojstni dan

motnjami, z dolgotrajno bolnimi otroki, z nadarjenimi in delo z nemirnimi in motečimi otroki. Pri svojem delu vključujemo različne metode dela in elemente različnih vej pedagogike kot npr. NTC metode, delo po Bloomu in Gardnerju, gozdna pedagogika, doživljajska pedagogika, multisenzorno zaznavanje, delo z živalmi, pristopi Reggio Emilia, Montessori pedagogika. Poudarek vseh obravnav je na pridobivanju izkušenj in znanj, ki otroka opolnomočijo in mu pomagajo do lastne motivacije pri premagovanju ovir.

Delo in aktivnosti potekajo v gozdni igralnici in notranji igralnici, ki sta opremljeni z naravnimi materiali. V večini so didaktični materiali in pripomočki izdelani iz naravnih materialov in najvišje kakovosti. Pri delu uporabljamo samo kvalitetna didaktična sredstva, certificirana kot dobra igračka, naravne materiale, didaktične igre in igrače lastne izdelave, ki so prilagojene posamezniku, ter pripomočke, ki vzpodbujajo lastno aktivnost, samostojnost, gibalne sposobnosti, ustvarjalnost, kreativnost, logično mišljenje in socialne spretnosti. Otroke vključujemo v vsakodnevna opravila, spodbujamo skrb zase in za druge, krepimo močna področja in jih učimo predvsem za odgovorno, samostojno življenje. Podpiramo medgeneracijsko povezovanje in sodelovanje, zato preko aktivnosti vključujemo različne starostne populacije.

Dejavnosti v gozdni igralnici

Kadar razmišljamo, kaj ponuditi svojemu otroku za najbolj optimalen razvoj vseh področij in potencialov, je to zagotovo naš čas in skupno bivanje v naravi. Dokazano je, da je narava kot pester in raznolik prostor najbolj spodbudno okolje za različna razvojna področja.

Po analizi študij iz tujine (Švedska, Danska, Nizozemska, Velika Britanija), kjer se uveljavljajo vrtci in šole, ki delujejo na poudarku dela v naravi, je število otrok s posebnimi potrebami v teh ustanovah bistveno

Notranja igralnica

manjše kot v ustanovah, kjer poteka klasično vzgojno-izobraževalno delo. Tudi v slovenskih vzgojno-izobraževalnih ustanovah se že opažajo razlike in napredek, kar smo v praksi zaznali tudi preko lastnih izkušenj z delom z otroki. Ravno zaradi teh dejstev Zavod Mala Zarja podpira delo in aktivnosti v naravi in s pomočjo narave. Verjamemo v drugačne pristope dela kot preventivo za upočasnitev naraščanja števila otrok s posebnimi potrebami in soočanje z izzivi, ki jih doživljajo otroci in starši. Ker se zavedamo pomena bivanja v naravi, velik del dejavnosti izvajamo v naravnem okolju.

Čutna pot

Igra za spodbujanje govora in jezika

Področja otrokovega razvoja se prepletajo, dopolnjujejo, gradijo in povezujejo. Ravno zaradi tega tudi mi povezujemo različna področja med seboj. V gozdu, na travniku ali s pomočjo živali se učimo matematiko, krepimo govorno-jezikovni razvoj, urimo fino motoriko in grafomotoriko, izvajamo logopedске vaje, prepoznavamo čustva, razvijamo grobo motoriko, krepimo samopodobo, vzpostavljamo pozornost in koncentracijo, pridobivamo splošno poučenost in še mnogo drugega.

Za namen izvajanja pedagoškega dela smo v Zavodu Mala Zarja opremili skrbno načrtovano gozdno igralnico, ki smo jo poimenovali Gozdiček. Gozdna igralnica otrokom omogoča razvoj na gibalnem področju, področju spoznavnega razvoja, socialnega in emocionalnega razvoja in področju jezika in govora. Opremljena je tako, da je za otroke privlač-

Gozdni Domino

na, zelo razgibana in s svojimi kotički omogoča vse od učenja do sproščanja. Nič, razen otrokove domišljije, ni prepuščeno naključju. Otroci se v gozdu popolnoma sprostijo, kar je pogoj za uspešno nadaljnje delo in doseganje strokovno zastavljenih ciljev. Občutek pritiska, da otrok nekaj mora narediti, je tako minimalen, učinka lastne aktivnosti in notranje motivacije pa se absolutno povečata. Ko dosežemo ravnovesje med sproščenostjo in lastno motivacijo, je pot do zastavljenih ciljev veliko lažja.

Gozdna igralnica je tudi prostor, kjer otroci praznujejo rojstnodnevne zabave, se družijo s starši ob kostanjevih piknikih ali drugih priložnostnih zabavah ali pa v njem preživljajo poletne taborne. Taka zabava vključuje vse od svobode, učenja, povezovanja, sproščanja, uporabe veliko domišljije in kreativnosti in spodbujanja samostojnosti. Otroci sodelujejo pri pripravi ognja, pobiranju pridelkov, pečenju hrane na ognju, kmečkih opravilih, skrbi za živali itd. Na gozdnih igralnih in bližnjem travniku obujemo stare igre in se vračamo v življenje, kjer so otroci plezali po drevesih, izdelovali loke, skakali po lužah in blatu, se kotalili po travniku in se domov vračali polni nepozabnih vtisov in raznobarnih odtisov. Podpiramo delo po sistemu manj je več in več je manj. Manj sredstev in vodenja, več ustvarjalnosti in samostojnosti. Več ustvarjalnosti in samostojnosti, manj dolgčasa in težav. Lokacija, kjer se nahajamo, nam omogoča, da se pogosto poslužujemo tudi dela z živalmi, spoznavamo čebelarje, lovce, gozdarje, kmete in jim pomagamo pri različnih opravilih.

Gozdna igralnica Gozdiček je pravi raj v vseh letnih časih. Še poseben čar dobi v zimskem času, ko izza zasneženih dreves pokukajo pravljicična bitja, obišče pa nas tudi Božiček na saneh. V načrtu je še izdelava Božičkove kočice v Gozdičku, kjer bodo organizirane delavnice z izdelavo igrač.

Pincetni prijem

Notranja igralnica

Notranja igralnica v Zavodu Mala Zarja je prostor, ki otroka kljub svoji enostavni opremljenosti spodbuja k raziskovanju, sproščanju, ustvarjanju in konstruiranju. Velika večina materialov je naravnih, didaktični pripomočki so prineseni iz gozda, travnika, nabrani ob rekah. Igrače imajo znak dobrega igrača oz. smo jih sami ocenili kot dobro igračo, ki vpliva na več področij otrokovega razvoja in se je v praksi izkazala kot dober pripomoček za doseganje ciljev.

Igralnica služi tudi kot terapevtski prostor. Ob zavedanju pomena senzorne integracije igralnica omogoča pridobivanje vseh zgodnjih senzornih izkušenj. Otroci (in odrasli) obožujejo sproščanje ob glasbi na visečem stolu, na blazinah, ob soju prijetne svetlobe, risanje v pesku na svetlobni mizi, rokovanje z različnimi materiali v raziskovalnih škatlah, igri z različnimi žogami, dejavnosti z vodo idr. Otroci lahko tako pri igri v senzorni igralnici uporabljajo vsa svoja čutila, se sprostijo od celodnevni dražljajev, si poiščejo svoje zavetje ali pa aktivnost glede na svoj lastni interes in trenutni navdih. V igralnici izvajamo tudi terapije s pomočjo likovne umetnosti.

Zaključek

Zavod Mala Zarja je zavod, ustanovljen z namenom širšega delovanja na področju specialno pedagoškega in družbenega razvoja. Temeljno področje delovanja je pomoč otrokom, mladostnikom in njihovim staršem, spodbujanje alternativnih in inovativnih pristopov v vzgoji in izobraževanju ter spodbujanje otrok in staršev h kvalitetnemu preživljanju prostega časa. Poslanstvo zavoda je inkluzivno delovanje do vseh šibkejših členov družbe, medsebojno povezovanje in spodbujanje dejavnosti v naravi, preventivno delovanje ter razbremenitev zdravstvenega sistema. Zavod si prizadeva za inovativne pristope, uporabo sodobnih konceptov in metod pri delu ter za uresničevanje zastavljenih ciljev. Za uresničeva-

Igra za slepe in slabovidne otroke

nje zastavljenih ciljev in aktivnosti se bo povezoval z domačimi in mednarodnimi sorodnimi institucijami in strokovnjaki in si prizadeval za konstruktivno mreženje različnih pomembnih deležnikov ter tako še uspešnejšo pomoč otrokom in njihovim staršem.

Viri

Rajović, R. (2013): *IQ otroka – skrb starša*. Mensa Slovenija: Ljubljana.
Vir 1: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2017-01-2065?sop=2017-01-2065>